

ABIKS TAOTLEJALE

Leader-meetme raames antav projektitoetus

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meede 4

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
I PEATÜKK. TOETUS, TAOTLEJA, TAOTLEMINE	4
TAOTLEMISE JÄRJEKORD.....	4
MILLISTE TEGEVUSTE JAOKS SAAB TOETUST	6
MILLISED KULUD ON TOETATAVAD.....	8
<i>Mitterahaline omafinantseering .....</i>	<i>9</i>
MILLISED KULUD EI OLE TOETATAVAD	9
KES SAAB TOETUST TAOTLEDA	11
TAOTLEJALE ESITATAVAD NÕUDED	11
TOETUSE MÄÄR JA SUURUS	12
<i>Millest sõltub toetuse määr.....</i>	<i>12</i>
<i>Kui suur on toetus.....</i>	<i>13</i>
MIDA ON VAJA TAOTLEMISEL ESITADA	13
TAOTLUSE ESITAMINE KOHALIKU TEGEVUSGRUPI BÜROOSSE	16
TAOTLUSE ESITAMINE PRIA-LE.....	17
TAOTLUSE MENETLEMINE PRIAS	17
II PEATÜKK. TEGEVUSED PÄRAST TOETUSE MÄÄRAMIST.....	18
INVESTEERINGU TEOSTAMINE JA TEGEVUSTE ELLUVIIMINE	18
<i>Projektitoetuse maksmine osaliselt tasutud kuludokumentide alusel.....</i>	<i>19</i>
INVESTEERINGUOBJEKTI TÄHISTAMINE.....	20
MUUDATUSED INVESTEERINGU TEGEMISEL VÕI TEGEVUSE ELLUVIIMISEL.....	20
MAKSENÕUDE ESITAMINE.....	21
<i>Investeeringut või tegevust tõendavad dokumendid .....</i>	<i>22</i>
<i>Investeeringut tõendavad dokumendid kapitalirendi (liisingu) kasutamise korral.....</i>	<i>23</i>
MAKSENÕUDE KONTROLL.....	24
INVESTEERINGU TEOSTAMISE KONTROLL.....	24
VÄHENDAMINE JA VÄLJAARVAMINE	25
TOETUSE VÄLJAMAKSMINE.....	25
JÄRELKONTROLL.....	25
NÕUDED TOETUSE SAAJALE	26
TOETUSE TAGASINÕUDMINE	26
SALDODE KONTROLLIMINE	27
TOETUSE MÄÄRAD	28
PROJEKTITOETUSE TAOTLUSE MENETLEMISE SKEEM	35

SISSEJUHATUS

Käesolev juhend on koostatud selleks, et aidata taotlejat maapiirkonnas Leader-meetme raames antava projektitoetuse taotluse ettevalmistamisel, toetusraha taotlemisel ning investeeringu tegemisel või tegevuse eluviimisel. Siit leiata ülevaate taotlejale ja taotlusele esitatavatest nõuetest ja toetuse taotlemiseks vajalikest dokumentidest, samuti toetuse saamisega kaasnevatest kohustustest.

Leader-meetme raames antav projektitoetus on Eesti maaelu arengukava 2007-2013 (www.agri.ee/MAK edaspidi *arengukava*) meede 4, mille saamise nõuded, taotlemise ja taotluse menetlemise täpsemad reeglid on kehtestatud põllumajandusministri 27.09.2010. a määrusega nr 92 „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“ (edaspidi *Leader-määrus*). Toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD).

Leader-meetme raames antava projektitoetuse eesmärgiks on:

- kohaliku algatuse edendamine;
- põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamisele kaasa aitamine;
- maapiirkonna elukvaliteedi parandamine;
- majandustegevuse mitmekesistamine;
- otsustusõiguse andmine kohalikule tasandile.

Toetust saavad kohalikult tegevusgrupilt toetuse saanud ja selle tegevuspiirkonnas tegutsev ettevõtja, sihtasutus, mittetulundusühing, sh kohalik tegevusgrupp, seltsing ja kohalik omavalitsusüksus, kelle projektitaotlus on kohaliku tegevusgrupi otsusega kinnitatud. Kõikidest olulistest kriteeriumidest saate teada juhendi läbilugemisel.

Käesolev juhend ei ole taotluse menetlemisel ja toetuse määramisel juriidiline alusdokument. Selliseks alusdokumendiks on meetme määrus.
--

Toetuse taotluste vastuvõtu, kontrollimise ja toetuse määramisega tegeleb Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA).

Narva mnt 3, Tartu 51009

Investeeringutoetuste infotelefon 737 7678

Faks 737 1201 | E-post info@pria.ee

Kodulehekülg www.pria.ee, käesoleva meetmega seotud materjal asub aadressil www.pria.ee/toetused/valdkond/leader/

Meetme määruse leiata aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/123112010049>

Meetme on välja töötanud Põllumajandusministeerium.

Lai 39/41, Tallinn 15056

Tel 62 56 101 | Faks 62 56 200 | E-post pm@agri.ee

Kodulehekülg www.agri.ee

Soovime edu taotlemisel!

I PEATÜKK. TOETUS, TAOTLEJA, TAOTLEMINE

TAOTLEMISE JÄRJEKORD

Esmalt tuleb projektitaotlus esitada hindamiseks kohalikule tegevusgrupile (vt lähemalt menetlemise skeemi lk 34). Tegevusgruppide andmed leiata Maamajanduse Infokeskuse kodulehelt www.maainfo.ee. Projektitaotluste taotlusvoore korraldavad kohalikud Leader-tegevusgrupid erinevatel aegadel. Projektitaotluste tegevusgrupile esitamise aegadest annab iga piirkonna taotlejatele teada piirkonnas tegutsev kohalik tegevusgrupp. Kohalik tegevusgrupp hindab projektitaotluse vastavust kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale ning koostab projektitaotluste paremusjärjestuse. Tegevusgrupi rakenduskavas eelarve piiridesse mahtuvad taotlused saavad positiivse otsuse. Nende projektitaotluste kohta, mille rahastamise summa ületab rakenduskavas ettenähtud eelarvet, st nad ei jää nimetatud eelarve piiridesse, või taotlus ei vasta kohaliku tegevusgrupi strateegiale, rakenduskavale, hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, tehakse kinnitamisest keeldumise otsused. Kohalik tegevusgrupp teeb projektitaotluse kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse taotlejale teatavaks kahe nädala jooksul arvates otsuse tegemisest.

Projektitaotlus tuleb esitada PRIA maakondlikku teenindusbüroosse kahe kuu jooksul arvates kohaliku tegevusgrupi poolt projektitaotluse kinnitamise otsuse tegemisest, põhjendatud juhtudel (nt taotleja esindaja haiguse korral) hiljemalt nelja kuu jooksul arvates projektitaotluse kinnitamise otsuse tegemisest. Kui taotlus esitatakse PRIAsse hiljem kui kahe kuu jooksul tegevusgrupi heakskiitvast otsusest arvates, peab taotleja esitama selle kohta kirjaliku põhjenduse.

Projektitoetuse taotluse võib PRIAsse esitada vahetult teenindusbüroosse viies, tavaposti või e-posti teel.

Millega arvestada enne taotlema asumist

Leader-meede annab võimaluse teostada investeeringut või viia ellu tegevust (korraldada üritusi). Selleks, et saada LEADER-meetmest rahastust, peab kõigepealt olema hea idee. Investeeringu korral tuleb teil läbi mõelda oma järgmise viie kuni kuue aasta tegevus arvestusega, et toetuse abil tehtud investeeringut tuleb säilitada ja sihipäraselt kasutada viie aasta jooksul pärast toetuse viimase osa väljamaksmist. Sellel perioodil ei tohi toetusega soetatud vara maha müüa, rendile anda vms.

Toetust ei saa te kätte kohe toetuse määramise otsustamise ajal, vaid see makstakse välja refinantseerimise põhimõttel ehk kolme kuu jooksul pärast investeeringu või tegevuse eest tasumist ja nõuetekohaste kuludokumentide PRIA-le esitamist. Investeeringu või tegevuse tegemiseks ja kuludokumentide esitamiseks on teil aega kaks aastat toetuse määramisest arvates. Seega tuleb investeeringu tegemiseks või tegevuse elluviimiseks vajaminev raha leida esialgu omavahenditest või laenu abil.

Leader-meetme raames on võimalik ka toetuse maksmine osaliselt tasutud kuludokumentide alusel (vt lähemalt lk 18). Seadmete ostu puhul on võimalik kasutada kapitalirenti ehk liisingut. Oluline on teada, et kapitalirendi andjaks võib olla ainult „[Krediidiasutuste seaduse](#)“ alusel ja korras tegutsev krediidiasutus või tema konsolideerimisgruppi kuuluv finantseerimiseasutus. Kui investeering on tehtud, kannab

PRIA toetussumma liisingufirma arveldusarvele ja selle summa võrra vähendatakse teie maksegraafikus järgnevate perioodide väljaostumakseid.

Kui te kahe aasta jooksul alates toetuse määramisest investeringut ei teosta või tegevust ellu ei vii ja sellekohaseid kuludokumente PRIA-le ei esita, siis teie investeringut või tegevust ei refinantseerita.

Kui olete otsustanud toetust taotleda, siis teadke, taotlemiseks võib vaja minna dokumente, mille hankimiseks tuleb varuda aega.

Hoone või rajatise, sinna juurde kuuluva juurdepääsutee, veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemi, reoveepuhastussüsteemi ning elektrisüsteemi ehitamise ja nende juurde kuuluvate seadmete ostmise (kui need on ehitusprojektis ette nähtud) puhul tuleb alustada projekti tellimisest ja projektile vajalike kooskõlastuste hankimisest. Milliseid kooskõlastusi on vaja, määratakse ära projekteeimistingimustega, mida väljastab kohalik omavalitsus, kes annab hiljem ka ehitusloa. Kõigi avalikkusele suunatud objektide puhul on ehitusluba nõutav.

Kui investeringuobjekti käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot (78 233 krooni), peab taotleja olema investeringuobjekti kohta saanud vähemalt kolm võrreldavat hinnapakkumust.

Hinnapakkumus ja eelarve (tegevuste korral) peavad olema piisavalt detailsed. Näiteks ehitamise korral peavad hinnapakkumuses olema märgitud teostatavate tööde mahud, ühikud, ühikuhinnad ja kogumaksumus. Vabatahtliku tasustamata töö korral teostatavate tööde nimetused, kirjeldused, mahud; projektijuhtimise korral teostatavate tööde nimetused, mahud ja summad. Mitteinvesteringute ehk tegevuste korral peab eelarve olema koostatud kululiikide kaupa.

Hinnapakkumused peavad olema võrreldavad.

PRIA kontrollib, et väljavalitud hinnapakkumus ei oleks põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse või investeringuobjekti eest tasutava hinnaga.

Ostetavate kaupade ja teenuste päritolumaa osas piiranguid ei ole. Samuti ei kehti hinnapakkumustele allkirjastamise nõuet. Lubatud on hinnapakkumuste küsimine e-posti teel, väljatrükk hankija veebilehelt või internetikaupluste pakkumistest.

Kui teile tundub dokumentide täitmine keerukas ja vajate abi, siis soovime pöörduda kohaliku tegevusgrupi poole. Kuna PRIA ülesandeks on vastuvõetud taotluste kontrollimine ja hindamine, siis ei saa PRIA töötajad taotlejaid abistada dokumentide sisulisel koostamisel.

PRIAsse saab esitada vaid sellise taotluse, mis on kinnitatud kohaliku tegevusgrupi otsusega.

Taotluse esitamise ajaks peavad kõik nõutavad dokumendid olema olemas ja õigesti täidetud. Kui teil ei õnnestu taotluse esitamise ajaks kõiki vajalikke dokumente kokku saada, siis soovime planeerida taotluse esitamise järgmisse kohaliku tegevusgrupi taotlusvooru.

MILLISTE TEGEVUSTE JAOKS SAAB TOETUST

Toetust võib taotleda järgmiste tegevuste kohta:

1. strateegia meetmetes toodud tegevuste elluviimise, sealhulgas koostööprojekti elluviimiseks;

Projektitoetuse taotleja saab taotleda toetust strateegia tegevuste rakendamiseks läbi strateegia meetmetes toodud tegevuste elluviimise, sealhulgas koostööprojektide elluviimiseks nagu on kirjeldatud [Euroopa nõukogu määruses nr 1698/2005](#) artiklis 63 punktis b ja koostöö arendamiseks. Seega toetust saab taotleda kohaliku tegevusgrupi rakenduskava meetmelehes punktis 3 toodud investeeringute ja tegevuste elluviimiseks.

Toetatavaks investeeringuks on näiteks külakiige ehitamine, piirkonna kaartide koostamine, laste mänguväljaku ehitamine, rekonstrueerimisprojekti koostamine (NB! 5 aasta jooksul arvates projekti valmimisest peab ehitised ka reaalselt valmis olema); toetatavaks tegevuseks on näiteks viltimiskoolituse korraldamine, külapäevade läbiviimine, loovuslaager.

2. toetatava tegevuse osaks võib olla kavandatavale ehitustööle [„Ehitusseaduse“](#) alusel kehtestatud korras omanikujärelevalve, muinsuskaitse järelevalve ja teiste valdkondade järelevalve tegemine;

Omanikujärelevalve, muinsuskaitse järelevalve või muu valdkonna järelevalve tegemise maksumus võib moodustada kuni 3% investeeringuobjekti ehitustööde maksumusest. Iga erinev järelevalve võib moodustada kuni 3% investeeringuobjekti ehitustööde abikõlblikust maksumusest.

Toetatav tegevus peab vastama järgmistele nõuetele:

- Ehitised, mida ehitatakse, v.a. uus püstitatav hoone, või kuhu inventar või seade paigutatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, on projektitoetuse taotleja omandis või on see antud talle õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

Nõue tuleneb vajadusest tagada investeeringuobjekti sihipärane kasutamine vähemalt viie aasta jooksul arvates investeeringu tegemisest. Seega, arvestades taotluse menetlemiseks (60 tööpäeva) ja väljamaksete tegemiseks (3 kuud pärast korrektsete kuludokumentide esitamist) kuluvat aega, saab nõutud hoonestusõiguse kestus taotlemise hetkel olla minimaalselt 6 aastat, aga seda vaid juhul, kui investeering planeeritakse teha vahetult pärast taotluse esitamist.

- Uue hoone püstitamise korral on kavandatava hoone alune maa projektitoetuse taotleja omandis või on selle alusele maale projektitoetuse taotleja kasuks seatud hoonestusõigus.

Hoonestusõiguse ja rendilepingute kestvus peaks katma vähemalt 8 aastase perioodi, kuna kavandatav investeering tuleb ära teha kahe aasta jooksul alates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest ning PRIA-l on õigus teostada järelevalvet 5 aasta jooksul pärast toetuse väljamaksmist investeeringutoetuste osas. Samas võib PRIA nõuda juba väljamakstud toetuse tagasi ja keelduda edasistest väljamaksetest, kui taotleja ei ole suutnud kahe aasta jooksul investeeringut ellu viia ja hoonestusõiguse tähtaeg ei kata enam nõutavat viieaastast perioodi alates viimase toetusosa väljamaksmisest.

<p>Kavandatava investeeringu tegemist või tegevuse elluviimist ei või alustada varem ja investeeringu tegemist või tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui PRIA-le taotluse esitamise päevale järgneval päeval.</p>

MEETME KOOD

Pöörake tähelepanu ka tegevuse või investeeringu koodile, mis kajastub projektitoetuse avalduse real 10.4. Meetme kood võib seada kitsendavaid piiranguid. Näiteks kui [taotlejaks on ettevõtja](#) ja koodil on piirangud ettevõtte töötajate arvu, aastakäibe ja/või bilansimahu kohta (kood 123, 312). Vt lähemalt tabelit käesoleva juhendi lõpus.

Kood 123 kehtib taotlejale, kes on mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtte. Kui toetust taotletakse metsasaadustele lisandväärtuse andmiseks, siis piirdub selle koodi raames toetus mikroettevõttega.

Kood 312 korral saab taotlejaks olla ainult mikroettevõtte.

Keskmise suurusega ettevõtteks loetakse ettevõtet, millel on

- alla 250 töötaja,
- aastakäive ei ületa 50 000 000 eurot (782 330 000 krooni),
- bilansi kogumaht ei ületa 43 000 000 eurot (672 803 800 krooni).

Väikeettevõtteks loetakse ettevõtet, millel on

- alla 50 töötaja,
- aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 000 000 eurot (156 466 000 krooni).

Mikroettevõtteks loetakse ettevõtet, millel on

- alla 10 töötaja,
- aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 000 000 eurot (31 293 200 krooni).

Ettevõtja peab kindlasti kinni pidama töötajate arvu piirist, kuid valida võib, kas võtta aluseks käibe või bilansi piirmäär. Ettevõtja ei pea täitma mõlemat nõudmist ning võib ühe piirmääradest (käive või bilanss) ületada, ilma et kaotaks oma staatust.

Töötajate hulka ei loeta praktikante ja üliõpilasi, kes on kutseõppelepingu alusel kutseoskusi omandamas. Samuti ei võeta arvesse rasedus- ja sünnituspuhkusel ning lapsehoolduspuhkusel olijaid.

KOOSTÖÖPROJEKTI NÕUDED

Koostööprojektis osaleb kohalik tegevusgrupp koos teise kohaliku tegevusgrupiga või muu avaliku ja erasektori partnerlusel põhineva ühendusega, kelle põhikirjaline eesmärk on suunatud maaelu arendamisele ja kes on oma tegevuspiirkonna kohta töötanud välja strateegia.

Koostööprojektide korral peab strateegias olema ära toodud meede või koostöömeede, mille raames soovitakse koostööprojekti teha. Konkreetsete partnerite nimetamine strateegias ei ole vajalik.

- koostööprojektis osalejad sõlmivad koostöökokkuleppe, milles on märgitud koostööprojekti nimetus, koostööprojekti osapoole nimi, esindaja nimi ja kontaktandmed, uue osapoole koostööprojektiga liitumise kord, koordineeriva kohaliku tegevusgrupi nimi ja esindaja nimi ning kontaktandmed, koostööprojekti eesmärkide ja põhitegevuste kirjeldus, kasusaajad, eeldatavate tulemuste kirjeldus, projektis kasutatavate meetodite kirjeldus ja nende rakendamise kord, projekti rakendamise ajavahemik ning osapoolte kohustused, osapoolte eeldatavate tegevuste kirjeldus ja kavandatud eelarve iga osapoole kohta ning projekti maksumus kokku.

Siseriikliku koostööprojekti taotluse esitamise etapid:

- koostööprojektis osalejad sõlmivad koostöökokkuleppe, mis peab vastama eeltoodud lõike nõuetele. Sellele peavad oma kinnituse andma (allkirjastama) kõik koostöös osalevad osapooled;
- koostööprojekt peab olema heaks kiidetud kohaliku tegevusgrupi poolt;
- ärakiri koostöölepingust koos taotlusega esitatakse PRIA-le;
- taotluse esitamise päevale järgneval päeval võib alustada siseriikliku koostööprojekti elluviimisega.

Igale koostööalasele tegevusele ei pea järgnema koostööprojekt. Seejuures koostööprojektile eelnevad koostööalased tegevused on abikõlblikud kohaliku tegevusgrupi toetuse raames. Koostööprojekti rakendamisel on abikõlblikud ühismeetmele ning mis tahes ühisstruktuuri juhtimisele tehtud kulutused. Koostööprojekti koordineerival kohalikul tegevusgrupil on abikõlblikud koostööprojekti elavdamiskulud, nagu koostööprojekti juhtimine ja koordineerimine (sealhulgas koostöökokkuleppe ettevalmistamine),

koostööprojekti rahastamisega seonduvate küsimuste koordineerimine (sealhulgas finantseerimistaotluste kohta teabe kogumine), koostööprojekti korrektse rakendamise tagamiseks iga partneri kohustuseks olevate ülesannete täitmise juhtimine ja koordineerimine, koostööprojekti edendamine ja seire, koostööprojekti vastavuse kontrollimine kohustustele.

- Rahvusvahelise koostöö kokkuleppe ära kiri esitatakse PRIA-le, kes edastab selle Põllumajandusministeeriumile. Põllumajandusministeerium teavitab rahvusvahelise koostöö kokkuleppes Euroopa Komisjoni.

Koostöökokkuleppe peab olema allkirjastatud kõigi osapoolte poolt.

- Rahvusvahelise koostööprojekti elluviimist võib alustada pärast Põllumajandusministeeriumilt heakskiidu saamist.
- Põllumajandusministeerium teavitab heakskiidu andmisest ka PRIA-t.
- Koostööprojekti taotlus esitatakse PRIA-le koos koostöökokkuleppega.

MILLISED KULUD ON TOETATAVAD

Kui projektitaotluse taotleja on käibemaksukohuslane, moodustavad toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlbliku maksumuse

- tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuta maksumus,
- taotleja mitterahaline omafinantseering,
- abikõlbliku tegevuse või investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümbolika käibemaksuta maksumus,
- ettevalmistava töö käibemaksuta maksumus.

Käibemaks ei ole abikõlblik, kui taotleja on käibemaksukohustuslane, sest tal on võimalus taotleda käibemaksu tagastamist [„Käibemaksuseaduse“](#) alusel.

Kui projektitoetuse taotleja ei ole käibemaksukohustuslane, siis moodustavad toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlbliku maksumuse:

- tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuga maksumus,
- taotleja mitterahaline omafinantseering,
- abikõlbliku tegevuse või investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümbolika käibemaksuga maksumus
- omanikujärelevalve, muinsuskaitsejärelevalve või teiste valdkondade järelevalve tegemise maksumus kuni 3% eelnevalt nimetatud investeeringuobjekti ehitustööde maksumusest,
- ettevalmistava töö käibemaksuga maksumus.

Kõik abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged ja üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks.

Kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise on abikõlblik ainult mittetulundusühingutele või sihtasutustele, kui on tõendatud, et:

- seadme ostmiseks ei ole hinnapakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;
- seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam;
- seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Mitterahaline omafinantseering

Mittetulundusühingust või sihtasutusest projektitoetuse taotleja puhul võib omafinantseeringu osaks olla mitterahaline omafinantseering. Mitterahaline omafinantseering on tegevuse elluviimiseks või investeeringu tegemiseks vajalik projektitoetuse taotleja poolt tehtud vabatahtlik tasustamata töö.

Mitterahalisele omafinantseeringule saavad toetust küsida ainult mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Vabatahtlik tasustamata töö võib moodustada kuni 10% vabatahtliku tasustamata tööga seotud toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest.

Oluline on silmas pidades, et kui ühes projektis on ette nähtud tegevused või investeeringud, mis on seotud vabatahtliku tasustamata töö tegemisega ning tegevused või investeeringud, mis ei ole seotud vabatahtliku tasustamata töö tegemisega, siis vabatahtliku tasustamata töö osa 10% arvestatakse omafinantseeringuna nende tegevuste või investeeringute maksumusest, mis on realselt seotud vabatahtliku tasustamata tööga ja mitte kogu projekti maksumusest.

Vabatahtliku tasustamata töö tegemise korral on projektitoetuse maksimaalne tunnitasu ühikumäär 60% Statistikaameti poolt töö tegemise ajaks avalikustatud Eesti keskmisest bruto-tunnipalgast. Vt. <http://www.stat.ee>

Vabatahtliku tasustamata töö tegemist võib alustada projektitoetuse taotluse PRIA-le esitamise päevale järgneval päeval. Rahvusvahelise koostööprojekti puhul võib vabatahtliku tasustamata töö tegemist alustada pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist.

Taotleja peab vähemalt neli tööpäeva enne vabatahtliku töö tegemise alustamist teatama PRIA-le ja kohalikule tegevusgrupile töö tegemise aja ja koha. Seda võib teha elektrooniliselt aadressil LEADER@PRIA.EE

Vabatahtlikuks tööks saab olla töö, mille tegemist saab kontrollida, näiteks külaplatsi korrastamine või ka talgutöö. Nt: ruumide ettevalmistamine, koristustööd, samuti lammutustööd, seinte värvimine, õmblustööd. Vabatahtlik töö peab olema vajalik ja seotud projekti tegevusega.

MILLISED KULUD EI OLE TOETATAVAD

Abikõlblikud ei ole järgmised kulud:

- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui projektitoetuse taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „[Käibemaksuseaduse](#)“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik Euroopa nõukogu määruse nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse või kustutatakse mingil muul moel ning mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või mis on ebaoproportsionaalselt suur kulu tegevuse mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- viivis, trahv ja muu rahaline karistus ning kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele, auhindadele ja kingitustele;

Näiteks karikad, võistluse rahalised auhinnad.

- erisoodustuselt „[Tulumaksuseaduse](#)“ § 48 lõike 4 tähenduses tasutav maks;

Erisoodustus on igasugune kaup, teenus, mitterahaline tasu või rahaliselt hinnatav soodustus, mida antakse töötajale seoses töö- või teenistussuhtega, juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga või pikaajalise lepingulise suhtega, olenemata erisoodustuse andmise ajast.

- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

Riigi või kohaliku omavalitsuse allasutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega, käsitletakse avaliku teenistujana ja sellisel juhul ei ole eksperdi ega ka projektijuhi tasu abikõlblik.

- sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise ja liisimise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sealhulgas rändkauplusauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuse osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;

Ettevõtjatele on abikõlblik sellise mootorsõiduki ostmine, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine, sealhulgas rändkauplusauto. Teenuste osutamine on eelkõige ettevõtlussektori tegevus. Kuna on oluline, et teenuste osutamine tegevuspiirkonna elanikele oleks kestev protsess ja ei lõpeks ühekordse projektiga Leader--meetmest, siis on määruse alusel antud õigus mootorsõiduki soetamiseks just ettevõtjatele. Ettevõtjatel on ka suurem majanduslik huvi kasutada investeringut efektiivsemalt ning võime kindlustada mootorsõiduki ülalpidamine vajalike vahenditega.

- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms;
- liisingumakse, kui asja omandiõigus ei ole hiljemalt viie aasta möödudes arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest läinud üle projektitoetuse saajale;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

Abikõlblikud ei ole kohalike omavalitsusüksuste ülesannete asendamiseks tehtavad kulutused juhul, kui soovitakse toetust [“Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse”](#) § 6 lõigetes 1 ja 2 nimetatud valdkondade pidevaks ülalpidamiseks või valdkonda uuenduslikku lisaväärtust või innovaatilist elementi lisamata.

Nendeks valdkondadeks on vallas või linnas sotsiaalabi ja -teenuste, vanurite hoolekande, noorsootöö, elamu- ja kommunaalmajanduse, veevarustuse ja kanalisatsiooni, heakorra, jäätmehoolduse, ruumilise planeerimise, valla- või linnasisese ühistranspordi ning valla teede ja linnatänavate korrashoiu korraldamine. Samuti koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamise korraldamine.

- asendusinvesteeringu kulud;

Lihtsaks asendusinvesteeringuks loetakse investeering, mille abil asendatakse olemasolev hoone või selle osa või masin või seade uue ajakohastatud hoone või selle osaga või masinaga või seadmega ilma tootmisvõimsust 25% võrra suurendamata või tootmise laadi või kasutatavat tehnoloogiat põhjalikult muutmata.

Tootmisvõimsuse arvestamise aluseks on taotlejale kuuluvate sama liiki masinate või seadmete tootmisvõimsus kokku.

Asendusinvesteeringuks ei loeta:

- vähemalt 30 aasta vanuse hoone täielikku lammutamist ja asendamist ajakohastatud hoonega ega hoone põhjalikku uuendamist, kui tegevuse kulud moodustavad vähemalt 50% uue samaväärse hoone väärtusest.
- üle kümne aasta vanuse seadme ja tehnoloogia asendamist uue seadme ja tehnoloogiaga.

Tootmisvõimsuseks loetakse taotlejale kuuluvate sama liiki seadmete tootmisvõimsus kokku.

- muud kulud, mis ei ole tegevuse elluviimisega või investeeringuobjektiga otseselt seotud; Näiteks projektijuhtimine seadme soetamisel.

- kulud, mis on vastuolus [Euroopa nõukogu määruse nr 1698/2005](#) artikliga 71 ja [Euroopa komisjoni määruse nr 1974/2006](#) artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega;

Kulutused on abikõlblikud saama EAFRD toetust ainult siis, kui on tehtud vastavalt kõnealuse programmi korraldusasutuse poolt kindlaksmääratud valikukriteeriumitele. Kulutuste abikõlblikkuse eeskirjad sätestatakse Leader- määrusega.

Toetust ei anta loomade ja üheaastaste taimede ostmiseks ega nende taimede istutamiseks.

- projekti elluviimisega seotud üldkulud, välja arvatud projektijuhi tasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
Abikõlblikud ei ole projekti elluviimisega seotud üldkulud, välja arvatud projektijuhi tasu. Projektijuhtimisega seotud tegevuste hüvitamine on vajalik mittetulundusühingute ja sihtasutuste poolt tehtavate tegevuste puhul, kuid ei ole abikõlblik projektide puhul, mille raames tehakse investeeringuid. Projektide puhul, mille raames tehakse investeeringuid, piirab üldkulude hüvitamist [Euroopa komisjon määruse nr 1974/2006](#) artikkel 55, mille kohaselt üldkulud piirduvad investeeringute puhul arhitekt-, inseneri- ja konsultatsioonitasude, teostatavusuuringute ning patendiõiguste ja litsentside omandamisega.
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui projektitoetuse taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, välja arvatud koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;
Projektijuhi tasu ei ole abikõlblik, kui taotlejaks on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp. Nimetatud taotlejate puhul eeldame, et organisatsiooni seest tulnud projektijuht saab tasustatud juba organisatsiooni poolt ning oma põhiülesannete ja projekti heaks tehtavate tegevuste eristamine toob nii taotlejale kui ka PRIA-le kaasa täiendava töökoormuse, mis sageli on ebaproportsionaalselt suur kulu võrreldes soovitud toetusega. Koostööprojekti korral on süüsi projektijuhi tasu abikõlblik, kuna taotlejaks saabki olla vaid kohalik tegevusgrupp ise. Koostööprojekti puhul on vajalikud koordineerivad tegevused, mistõttu tuleb kompenseerida ka projekti juhtimisega seotud personalikulusid.
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui projektitoetuse taotleja on mittetulundusühing või sihtasutus;
Abikõlblik ei ole projektijuhi tasu, mis ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on mittetulundusühing või sihtasutus.
- kasutatud kaupade ostmise ja liisimise kulud, välja arvatud juhul, kui projektitoetust taotlev mittetulundusühing või sihtasutus tõendab, et hinnapakkuja ei ole saanud varem toetust, seadme hind on oluliselt madalam samalaadse seadme hinnast ning seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt 5 aastat viimase toetusosa väljamaksmisest.
Mõiste „kaup” määratlemisel lähtutakse [„Käibemaksuseaduse” § 2 lõikes 3](#) toodud kauba mõistest, mille kohaselt on kaup asi, loom, gaas ja elektri-, soojus- ning jahutusenergia.

KES SAAB TOETUST TAOTLEDA

Leader-meetme raames antavat projektitoetust võib taotleda kohaliku tegevusgrupi toetust saanud kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas tegutsev ettevõtja, sihtasutus, mittetulundusühing, sealhulgas kohalik tegevusgrupp, seltsing ja kohalik omavalitsusüksus (edaspidi *projektitoetuse taotleja*), kelle projektitaotlus on kohaliku tegevusgrupi otsusega kinnitatud;

Oluline on, et ka kohalik tegevusgrupp mittetulundusühinguna võib olla projektitoetuse taotleja. Seejuures kehtivad kõik projektitoetuse taotlemiseks kehtestatud nõuded ka kohalikule tegevusgrupile. Projektitoetuse taotleja peab tegutsema selle kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas, kust ta toetust taotleb. Näiteks kui ettevõtja tegutseb mitme kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonnas, siis on lubatud toetuse taotlemine mõlemalt kohalikult tegevusgrupilt eeldusel, et ei toimu topelfinantseerimist. Igal kohalikul tegevusgrupil on õigus taotlejate ringi piirata.

Ettevõtjana käsitletakse füüsilisest isikust ettevõtjat, osühingut, aktsiaseltsi, täisühingut, usaldusühistut ja tulundusühistut.

TAOTLEJALE ESITATAVAD NÕUDED

Taotleja peab vastama järgmistele nõuetele:

- kui taotleja on seltsing, peab seltsinguleping olema sõlmitud kirjalikult vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
Nõue on kehtestatud hilisema järelevalve teostamise tagamiseks.

- taotleja vastab asjakohases [põllumajandusministri määruses](#) toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama [Euroopa nõukogu määruses nr 1698/2005](#) maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele;
- taotleja eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- taotlejal ei ole projektitoetuse taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

„Maksukorralduse seaduse“ kohaselt moodustavad maksuvõla põhimaksu võlg ja intressi võlg. Maksuvõlaks loetakse võlgnevuse summat, mis kõikide maksude osas kokku ületab 15 eurot (235 krooni). Maksuvõla olemasolu või puudumist saab kontrollida Maksu- ja Tolliameti kodulehelt www.emta.ee.

- taotleja ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

Ühele ja samale abikõlblikule kulule ei tohi mitu korda toetust küsida.

- kui taotleja on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, siis on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

- taotleja suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;
- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest

Tähtajaliselt asutatud taotleja peab tegutsema vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

- ettevõtja ei ole majanduslikes raskustes.

Majanduslikes raskustes oleva ettevõtja kohta annab hinnangu kohalik tegevusgrupp ise.

Euroopa Komisjon peab äriühingut raskustes olevaks siis, kui see ei suuda kas oma või omanikelt/osanikelt/aktsionäridelt või krediidiandjatelt saadud vahenditega peatada kahjumit, mis ametivõimude sekkumiseta viiks lühema või keskmise ajavahemiku jooksul peaaegu kindlasti äriühingu tegevuse lõpetamiseni.

Vastavalt „[Ehitusseadusele](#)“ peab ehitusega seotud tegevuste korral töö teostajal olema registreering tegutsemiseks vastaval tegevusalal. Registreeringut saab kontrollida majandustegevuse registrist <http://mtr.mkm.ee/>.

Riigihanke hankemenetluse korraldamise kohustuse maksumuse piirmäär on asjade ja teenuste korral

30 000 eurot (469 398 krooni) ning ehitustööde korral 250 000 eurot (3 911 650 krooni).

TOETUSE MÄÄR JA SUURUS

Millest sõltub toetuse määr

Toetust antakse mittetulundusühingule, sihtasutusele ja kohalikule omavalitsusüksusele kuni 90% toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest.

Projektitoetust antakse seltsingule kuni 100% toetatava tegevuse abikõlblike kulude maksumusest. Seltsing ei saa toetust taotleda investeeringutele.

Projektitoetust antakse ettevõtjale kuni 60% toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest.

Infrastruktuuri-investeeringu tegemiseks projektitoetuse taotlemise korral antakse toetust kuni 60% investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuri-investeering on elektrivarustuse, veevarustuse ja kanalisatsiooni ja telekommunikatsiooni investeering ning investeering teedesse.

Infrastruktuuri investeeringuks loetakse investeeringut üksiktarbija liitumispunktini.

Mootorsõiduki ostmiseks ja kapitalirendile võtmiseks projektitoetuse taotlemise korral antakse ettevõtjale toetust kuni 40% investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest.

Kui taotlejaks on mittetulundusühing või sihtasutus, siis on abikõlblik projektijuhi tasu, mis ei ületa 20% projekti abikõlblikest kuludest.

Investeeringute korral ei ole projektijuhtimine abikõlblik tegevus.

Vabatahtlik tasustamata töö võib moodustada kuni 10% vabatahtliku tasustamata tööga seotud toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblike kulude maksumusest.

Oluline on silmas pidada, et kui ühes projektis on ette nähtud tegevused või investeeringud, mis on seotud vabatahtliku tasustamata töö tegemisega ning tegevused või investeeringud, mis ei ole seotud vabatahtliku tasustamata töö tegemisega, siis vabatahtliku tasustamata töö osa 10% arvestatakse omafinantseeringuna nende tegevuste või investeeringute maksumusest, mis on realselt seotud vabatahtliku tasustamata tööga ja mitte kogu projekti maksumusest.

Omanikujärelevalve, muinsuskaitsejärelevalve või teiste valdkondade järelevalve tegemise maksumus võib moodustada kuni 3% abikõlbliku investeeringuobjekti ehitustööde maksumusest.

Erinevate meetmete koodidega seotud toetusmäärad on tabelis käesoleva juhendi lõpus.

Kui suur on toetus

Projektitoetuse maksimaalne suurus ühe projektitoetuse taotluse kohta on 200 000 eurot (3 129 320 krooni).

Seltsingule antakse projektitoetust kuni 10 000 eurot (156 466 krooni) ühe projekti kohta.

Jooksva majandusaasta ja kahe eelmise majandusaasta jooksul antud vähese tähtsusega abi koos taotletava toetusega ei tohi ületada vähese tähtsusega abi ülempiiri 200 000 eurot (3 129 320 krooni).

Projektitoetuse taotlemise korral ei tohi piiratud summas antava abi ja antud vähese tähtsusega abi suurus kokku ületada 500 000 eurot (7 823 300 krooni).

Toetatavate tegevuste eest saadud tuludest laekuv summa arvestatakse projektitoetuse taotleja omafinantseeringuna, mis märgitakse projektitoetuse taotluse eelarvesse. Väljamakstava projektitoetuse summast arvestatakse maha nimetatud tuludest laekunud summa, mis ületab eelarves märgitud omafinantseeringu.

MIDA ON VAJA TAOTLEMISEL ESITADA

Taotluse täitmiseks vajalikke vorme saate PRIA kodulehelt www.pria.ee/toetused/valdkond/leader.

Enne taotluse täitmist lugege kindlasti läbi vormide lõpus olevad märkused, sealt saate täitmiseks otseseid juhiseid. Täitke taotlus trükitähtedega. Ridadele, kuhu ei pea midagi kirjutama, märkige sümbol "X".

PRIA kohustus on kontrollida taotleja ja taotluse vastavust toetuse saamise tingimustele ja selleks tuleb esitada järgmised dokumendid:

Taotleja nõuetekohasust tõendavad dokumendid

- avaldus taotleja andmete kandmiseks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, kui PRIA-st taotletakse toetust esimest korda ning sellist avaldust ei ole PRIA-le varem esitatud.

PRIA kliendiks on võimalik registreeruda ka interneti kaudu e-PRIA infoportaalis <https://epria.eesti.ee/epria>. Samuti on võimalik praegustel PRIA klientidel uuendada oma registriandmeid (telefoninumber, meiliaadress) e-PRIA kaudu. Vt lähemalt http://www.pria.ee/et/Registrid/Toetuste_register

- vormikohane avaldus ja projektitoetuse taotluse seirenäitajad (Leader-määruse lisa 5 ja lisa 6);

Enne avalduse täitmist lugege kindlasti läbi avalduse täitmise juhised, mis on toodud vastavate lisade märkustes. Täitmise juhisega avalduse vormid on PRIA kodulehel [vormdokumentide](#) juures.

- taotleja seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj;
- kui äriühingu juhatuse ja nõukogu liikmed on muutunud ning äriregister nimetatud muudatust veel ei kajasta, siis ärakiri asjakohase organi koosoleku protokollist, mille alusel kanne registrisse tehakse, ja ärakiri nimetatud liikmete uuest nimekirjast.

Raamatupidamise andmed

- taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta aruande ärakiri, mis kajastab tema vähemalt kuu tegevust, kui majandusaasta aruanne ei ole esitatud äriregistrisse;
- kui taotleja kuulub kontserni, siis taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta konsolideeritud aruande ärakiri;
- füüsilisest isikust ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta bilansi ja kasumiaruande ärakiri;
- kassapõhist raamatupidamise arvestust pidava taotleja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta kohta esitatud residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E Maksu- ja Tolliameti kinnitatud ärakiri.
- teatis jooksva majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta vastavalt „[Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm](#)”, kui taotletakse projektitoetust eesmärkide saavutamiseks või Euroopa nõukogu määruse nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina;

Euroopa nõukogu määrus käsitleb vähese tähtsusega abina toetust põllumajandusettevõtte juhtimis-, asendus- ja nõuandeteenuste ning metsanduse nõuandeteenuste loomiseks, põllumajandustoodetele ja metsasaadustele lisandväärtuse andmiseks, põllumajandus- ja toidusektoris ning metsandussektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamiseks tehtavat koostööd.

Vähese tähtsusega abi teatis jooksva majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta juhul kui taotleja on ettevõtja või MTÜ/SA, kes taotluses märgitud tegevusega hakkab ettevõtjatele konkurentsi pakkuma.

- teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina;

Euroopa nõukogu määrus käsitleb piiratud summas antud abina toetust põllumajandusettevõtte juhtimis-, asendus- ja nõuandeteenuste ning metsanduse nõuandeteenuste loomiseks, põllumajandustoodetele ja metsasaadustele lisandväärtuse andmiseks, põllumajandus- ja toidusektoris ning metsandussektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamiseks tehtavat koostööd.

- ettevõtja puhul, kes taotluse esitamise ajaks ei ole „[Raamatupidamise seaduse](#)” kohaselt pidanud koostama majandusaasta aruannet, tegevus-, bilansi ja kasumiaruande ärakiri või raamatupidamisregistrite alusel koostatud tulude ja kulude koonddokumendi ärakiri.

Kavandatava investeeringuobjekti või tegevuse nõuetekohasust tõendavad dokumendid

- kui tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot (78 233 krooni), peab taotleja esitama tegevuse või investeeringuobjekti kohta vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumuse ära kirja. Kui tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuta maksumus ei ületa 5 000 eurot (78 233 krooni) või kui asjaomases valdkonnas on ainult üks teenusepakkuja, vähemalt ühe hinnapakumuse ära kirja või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestuse kululiikide kaupa;

Hinnapakumused peavad olema võrreldavad. PRIA kontrollib, et väljavalitud hinnapakumuse ei oleks põhjendamatult kõrge võrreldes turuhindadega ja tavaliselt sarnase tegevuse või investeeringuobjekti eest tasutava hinnaga. Kui taotleja ei ole saanud nõutud arvu investeeringuobjekti hinnapakumusi, peab ta seda põhjendama. Lisaks kontrollitakse, et taotleja ja hinnapakkuja ning nende osanik, aktsionär või liige ei oma osalust üksteise äriühingus ega kuulu üksteise juhatusse või nõukokku.

Hinnapakumused peavad olema matemaatiliselt õigesti arvutatud, vajalike rekvisiitidega (hinnapakkuja registrikood, ärinimi, aadress, kontaktandmed). Kui hinnapakkuja ei ole käibemaksukohustuslane, siis peab pakumusel olema kirjas, et hinnale ei lisandu käibemaks. Hinnapakumuse võib olla taotlejale saadetud e-kirja teel.

- ehitise puhul ehitusloa või kohaliku omavalitsusüksuse kirjaliku nõusoleku ära kirja, kui see on nõutav ["Ehitusseaduse"](#) kohaselt;
Ehitustegevusele, mis on saanud ehitusloa, peab alati järgnema kasutusluba.

Avalikku kasutusse mineva objekti puhul on ehitusluba alati nõutav.

- ehitise puhul ära kirja ehitusprojekti joonistest ehitise üldvaadete kohta koos ehitusprojekti seletuskirjaga;
- ära kirja dokumendist, mis tõendab, et kavandatav ehitis, mida ehitatakse või kuhu inventar või seade paigaldatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, kuulub taotleja omandisse või on antud taotlejale õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Hoone püstitamise korral ära kirja dokumendist, mis tõendab, et hoone alune maa taotleja omandisse või on sellele taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

Näiteks peab kirjalik nõusolek olema püsiviitade, küla tutvustavate jms piirkonna kaartide, teadetetahvlite, loodus- ja matkaradade jms paigaldamiseks maale või hoone seinale, mis ei kuulu taotleja omandisse. Rendileping seadmete (nt autotõstuki) paigaldamise korral ruumidesse, mis ei kuulu taotlejale.

- seltsingu puhul ära kirja seltsingulepingust ja seltsinglaste nimekiri;
- ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale eelnenud majandusaasta seisuga põhivara nimekiri või põhjendatud juhul väljavõtte nimekirjast, kui taotletakse toetust investeeringu tegemiseks. Põhivara nimekiri peab kajastama andmeid põhivara soetamise aasta ning põhivara soetamis- ja jääkväärtuse kohta;

Nimekirja esitamine on vajalik, et PRIA-l oleks võimalik kontrollida asendusinvesteeringute abikõlblikkust. Väljavõtte põhivara nimekirjast võib esitada siis, kui taotleja põhivara nimekiri on väga mahukas (rohkem kui 100 nimetust). Sellisel juhul võib esitada nimekirja sellest põhivara grupist, kuhu kuulub ka taotletav objekt, st ehitiste puhul ehitiste nimekiri, masinate ja seadmete puhul olemasolevate masinate ja seadmete nimekiri jne.

- mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ära kirja hinnapakumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind;
Dokument on vajalik kontrollimaks, et kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral on seadme hind uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam.

- sihtasutuse puhul selle asutajate nimekiri;
- mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekiri.

Nimekirjad on vajalikud selleks, et PRIA-l oleks võimalik kontrollida kas MTÜ või SA on hankija [„Riigihangete seaduse“](#) § 10 tähenduses:

- kohaliku omavalitsuse üksus või kohalike omavalitsuste ühendus;
- muu avalik-õiguslik juriidiline isik või avalik-õigusliku juriidilise isiku asutus;

- sihtasutus, mille üheks asutajaks on riik või mille asutajatest rohkem kui pool on kahes esimeses punktis nimetatud isikud või mille nõukogu liikmetest rohkem kui poole määravad kahes esimeses punktis nimetatud isikud;
- mittetulundusühing, mille liikmetest rohkem kui pool on kahes esimeses punktis nimetatud isikud;
- muu eraõiguslik juriidiline isik, mis on asutatud eesmärgiga:
  - täita või mis täidab põhi- või kõrvaltegevusena ülesannet avalikes huvides, millel ei ole tööstuslikku ega ärilist iseloomu, ja
  - mida põhiliselt rahastavad või mille juhtimis-, haldus- või järelevalveorgani liikmetest rohkem kui poole määravad või mille juhtimist muul viisil kontrollivad koos või eraldi eelmistes punktides nimetatud isikud või riik või riigiasutus või teised käesolevas punktis nimetatud isikud või mõne muu Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi vastavad isikud.

Kõik dokumendid tuleb esitada originaaldokumentidena, kui Leader- määruses ei ole ette nähtud ärakirja esitamist.

TAOTLUSE ESITAMINE KOHALIKU TEGEVUSGRUPI BÜROOSSE

Projektitaotluse kinnitamise taotlemiseks esitab projektitoetuse taotleja kohalikule tegevusgrupile, kelle tegevuspiirkonnas ta tegutseb, projektitaotluse selleks ettenähtud tähtajal.

Eesti tegutseb 26 kohalikku tegevusgruppi, kelle tegevuspiirkond kokku hõlmab alates 2010 märtsist 99,99% Eesti maapiirkonnast.

Kohalike tegevusgruppide andmed leiata <http://www.maainfo.ee/index.php?page=3320>.

Projektitaotlusega esitab projektitoetuse taotleja kohalikule tegevusgrupile Leader-määruse lisas 5 toodud vormikohase avalduse.

Projektitoetuse taotluste tegevusgrupile esitamise aegadest annab iga piirkonna taotlejatele teada piirkonnas tegutsev kohalik tegevusgrupp. Teavitamiseks võib tegevusgrupp kasutada erinevaid kanaleid – ajalehed, raadio, televisioon, koduleht, kuulutused jms.

Kohaliku tegevusgrupi töörühm hindab projektitaotluses kavandatud tegevuse vastavust kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale. Strateegiale ja rakenduskavale vastavaid taotlusi hindab töörühm Leader-määruse § 6 lõike 3 punktis 6 nimetatud valikukriteeriumide alusel sätestatud hindamiskriteeriumide alusel. Kohalik tegevusgrupp koostab hindamistulemuste alusel projektitaotluste paremusjärjestuse ning teeb rakenduskavas nimetatud strateegia meetmele ettenähtud eelarve piires paremusjärjestusse seatud taotluse kinnitamise otsuse töörühma ettepaneku alusel.

Projektitaotluste kinnitamiseks on rakenduskavas ettenähtud eelarve, mille piires kohalik tegevusgrupp teeb kinnitamise otsused. Projektitaotluste kinnitamise otsused tehakse töörühma hindamistulemuste alusel koostatud projektitaotluste paremusjärjestusse seatud parimate projektitaotluste kohta, mis vastavad kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale ning hindamiskriteeriumide miinimumnõuetele, kui kohalik tegevusgrupp on hindamiskriteeriumide miinimumnõuded ette näinud, ja jäävad nimetatud eelarve piiresse.

Nende projektitaotluste kohta, mille rahastamise summa ületab rakenduskavas ettenähtud eelarvet, st nad ei jää nimetatud eelarve piiresse, tehakse taotluste kinnitamisest keeldumise otsused.

Kohalik tegevusgrupp teeb projektitaotluse kinnitamisest keeldumise otsuse siis, kui taotlus ei vasta kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale, hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele või kui eelarvevahendeid ei jätku.

Kohalik tegevusgrupp teeb projektitaotluse kinnitamise või kinnitamisest keeldumise otsuse taotlejale teatavaks kahe nädala jooksul arvates otsuse tegemisest.

Kui projektitoetuse taotleja, kelle projektitaotlus on kohaliku tegevusgrupi otsusega kinnitatud, ei esita ettenähtud tähtajal PRIA-le projektitoetuse taotlust või PRIA ei rahulda nimetatud taotlust, kuna taotlus või taotleja ei vasta nõuetele, teatab PRIA sellest

kohalikule tegevusgrupile, sest projektide rahastamiseks rakenduskavas ettenähtud eelarvest jääb osa vahendeid üle. Pärast PRIAst sellekohase teate saamist teeb kohalik tegevusgrupp, arvestades strateegia meetme taotlusvoorule ettenähtud eelarvet, projektitaotluste paremusjärjestuse alusel paremusjärjestusse seatud järgmise taotluse kinnitamise otsuse või teeb otsuse jätta kasutamata eelarvevahendid teiste projektitoetuse taotlejate vahel jaotamata.

TAOTLUSE ESITAMINE PRIA-LE

Pärast kohaliku tegevusgrupi heakskiitvat otsust saab taotleja esitada taotluse PRIAsse. Projektitoetuse taotleja esitab PRIA-le kavandatava tegevuse või investeeringuobjekti asukohajärgses piirkonnas avalduse ning selles esitatud andmeid tõendavad dokumendid kahe kuu jooksul või põhjendatud juhtudel nelja kuu jooksul arvates kohaliku tegevusgrupi poolt projektitaotluse kinnitamise otsuse tegemisest.

Põhjendatud juhtudel võib taotluse PRIAsse esitada hiljemalt nelja kuu jooksul arvates projektitaotluse kinnitamise otsuse tegemisest. Hangete läbiviimisel peavad nii kohalikud omavalitsusüksused kui ka „Riigihangete seaduse“ §-s 10 toodud isikud ja asutused lähtuma

„Riigihangete seadusest“, mistõttu võib hinnapakumuste saamine võtta oluliselt rohkem aega kui kaks kuud. Seega on sellistel taotlejatel võimalus esitada avaldus ja teised nõutavad dokumendid PRIAle pärast seda kui riigihange on nõuetele vastavalt läbiviidud ning vajalikud pakkumused olemas. Kuid see aeg ei tohi ületada nelja kuud arvates projektitaotluse kinnitamise otsuse tegemise kuupäevast.

Enne dokumentide esitamist kontrollige üle, et kõigil dokumentidel oleksid õiged kuupäevad ja allkirjad, et dokumendid oleksid esitamise hetkel kehtivad ning investeeringuobjekti nimetus ja summa oleks kõikides nõutavates dokumentides sama. Jälgige, et kõigil esitatud dokumentidel oleksid kirjas ettevõtte õiged registreerimisnumbrid, äriühingu esindajate isikukoodid jm. Samuti jälgige, et samad numbrid ühtiksid avalduses ja hinnapakumustes kirjas olevate numbritega.

Toetuse saamiseks vajalikud dokumendid saate esitada PRIA maakondlikku teenindusbürosse või keskusesse, aadressil Narva mnt 3 Tartu 51009. PRIA teenindab teid esmaspäeviti kell 8.30-18.00, teisipäevast reedeni kl 8.30-16.00. Taotluse esitamise aja saate eelnevalt broneerida kodulehe www.pria.ee vahendusel või infotelefonil 7377 678. Taotluse vastuvõtuks PRIA maakondlikus teenindusbüros kulub orienteeruvalt tund, palume selle ajakuluga arvestada.

Taotlusdokumentide esitajal tuleb kaasa võtta isikut tõendav dokument (pildi ja isikukoodiga). Kui taotluse toob PRIAsse taotleja esindaja, kel ei ole seadusjärgset esindusõigust, siis peab tal olema kaasas tema volitusi tõendav volikiri.

<p>Lisateavet saab küsida investeeringutoetuste infotelefonil 7377 678 või saates e-kirja aadressil info@pria.ee.</p>

TAOTLUSE MENETLEMINE PRIAS

Taotluse esitamisel kontrollib PRIA teenistuja, kas kõik vajalikud dokumendid on olemas ja nõuetekohaselt täidetud. Seejärel taotlus registreeritakse ja sellele omistatakse viitenumber.

Soovitame taotluse viitenumbrit kasutada kogu edaspidises kommunikatsioonis PRIAga – järelepärimistele vastamisel, lisamaterjalide esitamisel, infotelefoniga suhtlemisel jne. See hõlbustab teie taotluse ja sellega seotud materjalide leidmist ja seeläbi kiirendab teile vastamist.

Pärast taotluse esitamist olge kättesaadav juhuks, kui otsuse tegemiseks on vaja teile esitada täiendavaid küsimusi või kokku leppida kohapealse kontrolli aega.

Juhime tähelepanu, et kui esitate PRIAsse taotluse, mis ei ole vormikohane või ei sisalda kõiki vajalikke dokumente, siis on teil võimalus puudused kõrvaldada 10 päeva jooksul. Kui taotluste vastuvõtuperioodi lõpuks (2 kuud tegevusgrupi heakskiidu saamisest) taotluses olevad puudusi ei kõrvaldata, võib PRIA jätta taotluse läbi vaatamata (seda ei hakata sisuliselt menetlema).

Kui avastate ise taotluses esinenud vead enne taotlusvooru lõppu, siis võite esitada kirjaliku avalduse taotluse läbivaatamise lõpetamiseks. Seda saab esitada kas postiga või e-kirjaga, mis on allkirjastatud digitaalselt. Taotlusdokumente ei tagastata, kuid taotluse menetlemine katkestatakse ning teil on võimalus esitada uus korrektne taotlus taotlusvooru jooksul.

Seejärel kontrollitakse vastuvõetud taotluse nõuetekohasust, esitatud andmete õigsust ning taotleja ja kavandatava tegevuse ja investeringuobjekti vastavust määruses sätestatud nõuetele. Taotluses esitatud andmete kontrollimiseks on PRIA-l õigus kasutada teiste andmekogude andmeid (Äriregister, Kinnistusraamat jne). Vajadusel tehakse andmete täpsustamiseks teile järelepärimine või kohapeal eelkontroll. Kontrolli hõlbustamiseks on soovitatav, et kohal oleks ka kontrollitava ettevõtte/asutuse/ühingu raamatupidaja. Kontrolli lõppedes täidab inspektor kontrollakti, mille allkirjastavad mõlemad pooled. Taotleja poolt peab alla kirjutama allkirjaõiguslik isik.

Juhime tähelepanu, et PRIA teenistuja ei ole konsulent, seega ei saa ta anda nõu vigade parandamiseks või dokumentide sisuliseks koostamiseks. PRIA teenistuja ei tea ega saa teile meneluse käigus öelda, kas te saate toetust või mitte, sest taotluste menetlemine veel jätkub.

PRIA ei hinda projektitoetuse taotluse vastavust kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale. Projektitoetuse taotluse kohaliku tegevusgrupi strateegiale ja rakenduskavale vastavuse ning projektitoetuse taotluste paremusjärjestuse osas lähtub PRIA kohaliku tegevusgrupi otsustest ega kaldu nendest kõrvale.

PRIA teeb taotluse rahuldamise otsuse või rahuldamata jätmise otsuse 60 tööpäeva (vajadusel 90 tööpäeva) jooksul arvates projektitoetuse taotluse PRIAsse esitamise päevast.

Kui projektitoetuse taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole võimalik või põhjendatud, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse. Samuti on PRIA-l õigus teha mitterahuldamise otsus siis, kui taotleja ei ole puuduste kõrvaldamiseks määratud tähtaja jooksul neid kõrvaldanud.

Taotluse rahuldamise või mitterahuldamise kohta saadetakse teile posti teel PRIA peadirektori käskkirja väljavõte.

II PEATÜKK. TEGEVUSED PÄRAST TOETUSE MÄÄRAMIST

INVESTEERINGU TEOSTAMINE JA TEGEVUSTE ELLUVIIMINE

Investeeringu tegemisega või tegevuse elluviimisega võib alustada PRIA-le taotluse esitamise päevale järgneval päeval, kuid investeeringut või tegevust tõendavaid dokumente hakkab PRIA vastu võtma alles pärast toetuse määramise otsuse tegemist. Investeering või tegevus tuleb teha kahe aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Investeeringut või tegevust ei pea tegema kohe täies mahus, vaid investeeringut või tegevust tõendavaid dokumente koos [kuludeklaratsiooniga](#) (edaspidi maksenõue) on võimalik esitada kuni neljas osas. Ehk

mitmest investeeringuobjektist või tegevusest koosneva projekti puhul võib esitada maksenõude pärast ühe objekti või tegevuse eest tasumist. Näiteks külakiige ehitamise eest makstakse toetus välja ja teise objekti (matkarada) võite teha hiljem ning selle eest makstakse ka toetus hiljem välja. Samuti saab ka ehitiste korral esitada maksenõude(d) pärast mingite ehitusjärgude lõpetamist ja nende eest tasumist. Juhime tähelepanu, et ettemaks ei ole abikõlblik – st lisaks raha tasumisele peab olema valmis ka vastav osa investeeringust ning tegevus peab olema ellu viidud.

Ka vabatahtlikku tasustamata töö tegemist võib alustada PRIAle esitamise päevale järgnevast päevast (pane tähele, et tööde alustamisest peab PRIAt teavitama vähemalt 4 tööpäeva enne tööde tegemise alustamist).

Investeeringu tegemist või tegevuse elluviimist võib alustada ja investeeringu tegemist või tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid võivad olla väljastatud alates taotluse esitamise päevale järgnevast päevast (välja arvatud rahvusvahelise koostööprojekti korral).

Projektitoetuse maksmine osaliselt tasutud kuludokumentide alusel

Projektitoetuse võib projektitoetuse taotluses kavandatud tegevuse elluviimiseks ja investeeringu tegemiseks välja maksta osaliselt tasutud kuludokumentide alusel siis, kui projektitoetuse saaja on esitanud pärast tegevuse elluviimist või investeeringu täielikku või osadena tegemist ja selle eest vähemalt omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist PRIAle Leader-määruse lisa 8 toodud vormikohase kuludeklaratsiooni koos Leader-määruse §-s 37 nimetatud dokumentide ära kirjadega. Vt lk 26.

Toetuse väljamakse osaliselt tasutud kuludokumentide alusel tähendab seda, et toetuse saajale võib toetuse välja maksta pärast seda kui ta on töövõtjale, kauba tarnijale või teenuse osutajale tasunud kuludokumentid vähemal:

- abikõlblikelt kuludelt arvestatud nõutava omafinantseeringuga võrdse osa,
- käibemaksu osa eest siis, kui käibemaks ei ole taotleja jaoks abikõlblik kulutus,
- muude toetuse määramise hetkel projektitoetuse taotluses märgitud mitteabikõlblike kulutuste eest, mis projekti raames ellu viiakse.

Aktsepteeritakse ainult rahaliselt tasutud omafinantseeringu osa.

Väljamaksed osaliselt tasutud kuludokumentide alusel võivad toimuda selliselt, et igast eraldi arvest on tasutud omafinantseeringuga võrdne summa või selliselt, et väljamaksetaotluses näidatud kõikide arvete summast kokku on tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ulatuses arveid.

Väljamakse osaliselt tasutud kuludokumentide alusel võib teha ettevõtjale, sihtasutusele, mittetulundusühingule, sealhulgas kohalikule tegevusgrupile kui ta on projektitoetuse taotleja, ja samuti seltsingule ja kohalikule omavalitsusüksusele. Väljamakse toimub kolme kuu jooksul arvates nõuetekohaste dokumentide saabumisest.

Osalise väljamakse korral peab investeering olema teostatud või tegevus ellu viidud kogu arve ulatuses, ettemakseid PRIA ei tee. Osaliselt tasutud kuludokumentide alusel toetuse väljamaksmiseks peavad taotleja ja teenuse/kauba pakkuja jõudma omavahelisele kokkuleppele. Hankijale ei ole taotleja soovi aktsepteerimine kohustuslik.

Projektitoetuse saaja tasub pärast projektitoetuse saamist kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma viivitamata isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis kaupa, ning esitab PRIAle lisa 8 toodud vormikohase kuludeklaratsiooni koos maksedokumentidega hiljemalt seitsme tööpäeva jooksul arvates toetusraha laekumisest oma arvelduskontole.

Juhul, kui kuludeklaratsioon esitatakse tõendamaks, et PRIA poolt osaliselt tasutud kuludokumentide alusel välja makstud toetusraha on üle kantud töövõtjale, kauba tarnijale või teenuse osutajale (täidetakse Leader-määruse lisa 8 kuludeklaratsiooni punkt 2.3), esitage PRIA-le ainult kuludeklaratsiooni esimene lehekülg.

Kui te ei ole investeeringut teostanud või tegevust ellu viinud ettenähtud tähtajaks ja selle kohta investeeringut või tegevust tõendavaid dokumente koos [kuludeklaratsiooniga](#) PRIA-le esitanud, siis toetust välja ei maksta.

Kui te ei ole investeeringut teostanud või tegevust ellu viinud ettenähtud tähtajaks ja/või see ei täida taotluses lubatud eesmärki ning teile on toetus osaliselt välja makstud, siis nõutakse juba varem välja makstud toetus tagasi.

INVESTEERINGUOBJEKTI TÄHISTAMINE

Maaelu arengukava toetuse abil rahastatud objektid tuleb tähistada vastavalt põllumajandusministri määrusele „[Maaelu arengu toetuste andmisest ja kasutamisest teavitamise, selle avalikustamise ning toetatud objektide tähistamine ja Maaelu Arengu Põllumajandusfondi \(EAFRD\) osaluse viitamise kord](#)“, mille aluseks on [Euroopa Komisjoni määruses nr 1974/2006](#) kehtestatud eeskirjad.

Tähistamiseks tuleb kasutada Eesti Leader logo koos Euroopa Liidu embleemiga ja Euroopa Liidu Leader logo. PRIA kontrollib tähistuse olemasolu. Tähistust tuleb säilitada vähemalt viis aastat pärast PRIA poolt viimase väljamakse tegemist.

Täpsemad juhised objektide tähistamiseks leiate aadressil <http://www.pria.ee/et/toetused/valdkond/leader/>

Eesti Leader-logo koos Euroopa Liidu embleemiga, Euroopa Liidu Leader logo.

MUUDATUSED INVESTEERINGU TEGEMISEL VÕI TEGEVUSE ELLUVIIMISEL

Toetuse abil elluviidav investeering või tegevus peab vastama esialgsele taotlusele - kaubad-teenused peavad vastama nendele hinnapakumustele, mis taotlusdokumentide hulgas esitati. Tegevus peab olema teostatud näidatud mahus. Samas võivad kahe aasta jooksul hinnad või võimalused muutuda, näiteks algsesse hinnapakumusse kirja saanud masinat enam ei müüda või on hinnapakumuse teinud firma tegevuse lõpetanud või ilmnevad ehitise rekonstrueerimise käigus vajadused projekti muudatuseks jne. Seega on arusaadav, et alati ei saa investeeringut või tegevust ellu viia täpselt algselt planeeritud kujul. Kuid muudatusi tehes arvestage, et:

- tegevuse või investeeringuobjektiga seotud muudatuseks peab olema PRIA ja kohaliku tegevusgrupi kirjalik nõusolek;

Juhime tähelepanu, et nõue hõlmab sisulisi muudatusi. Ehk kui ehituse käigus selgub, et üks tuleb teha planeeritud kohast 2 meetrit paremale, siis selleks ei ole vaja PRIA nõusolekut. Kui aga ehituse käigus muutuvad ruumide mahud ja/või lõplikud kasutamise otstarbed, siis selleks on vaja eelnevalt PRIA nõusolekut. Samuti on vaja PRIA nõusolekut masina/seadme margi, mudeli muutmiseks. Küsimuste tekkimisel soovitage helistada PRIA investeeringutoetuste infotelefonil 737 7678.

Muudatuse korral peab investeeringu valdkond, projekti eesmärk ja lõpptoodang jääma samaks.

- uus hinnapakumuse või kavandatava tegevuse eeldatava maksumuse arvestus; *Ehituse puhul peab taotleja näitama, millised tööd jäävad ära ja millised tulevad juurde (koos koguste ja summadega).*

Kui eelarvesse kavandatud tegevuse asemel ostetakse samasuguse tegevuse osas teenus sisse, siis on vajalik hinnapakumuse uuelte teenuse osutajalt.

- kui investeering või tegevus odavneb, väheneb ka toetus;
*Kui kulud kujunevad taotlusse kirjapandust odavamaks, saab taotleja kuludokumentide alusel kätte meetme määruuses sätestatud protsendi ulatuses toetust: näiteks kui toetuse määr on 50% projekti abikõlblikust maksumusest, siis hüvitataksegi 50% tegelikust summast. Kui objekti odavnemise tõttu kujunes summa planeeritust väiksemaks, siis saab PRIA välja maksta hüvitise vaid odavnenud hinna alusel ja sellega loetakse taotletud investeering või tegevus teostatuks.
Seejuures objektide odavnemise arvelt vabanevat toetust ei saa kasutada muude investeeringute või teiste tegevuste tegemiseks.*
- kallinemise puhul lisatoetust ei maksta;
Kui objekt läheb planeeritust (taotlusesse kirjutatust) kallimaks, siis vajalik lisaraha tuleb leida toetuse saajal endal, sest kohaliku tegevusgrupi poolt määratud toetuse summa on lõplikult „lukus“. Enamasti ületab taotlussoovide summa kohaliku tegevusgrupi taotlusvooru eelarveks eraldatud summat ning toetused määratakse täpselt eelarve piires.
- käibemaksukohustuslaseks registreerimisel väheneb toetus.
Kui taotleja ei ole taotlemise hetkel olnud käibemaksukohustuslane ja ta on küsinud toetust ka käibemaksule aga on enne investeeringu või tegevuse tegemist muutunud käibemaksukohustuslaseks, siis tuleb arvestada ka sellega, et toetuse summa väheneb esialgu käibemaksule määratud toetusesumma osa võrra.

Taotlejat teavitatakse alati, kas soovitud muudatus on PRIA poolt aktsepteeritud või mitte.

MAKSENÕUDE ESITAMINE

Toetusraha kättesaamiseks peate PRIA-le esitama maksenõude (kuludeklaratsiooni koos investeeringut või tegevust tõendavate dokumentidega). Selleks tuleb täita kuludeklaratsioon, mille saate PRIA kodulehelt aadressil http://www.pria.ee/et/toetused/valdkond/leader/leader_projektitoetus_2009/ või [e-riigiteatajast](http://www.pria.ee/et/riigiteatajast). Samuti võite kuludeklaratsiooni blankette küsida PRIA maakondlikest teenindusbüroodest.

Maksenõue esitage või saatke digitaalselt PRIA maakondlikusse teenindusbüroosse. Kontaktandmed leiate <http://www.pria.ee/et/pria/teenindusbrood>.
Lisainformatsiooni saate investeeringutoetuste infotelefonil 737 7678 või aadressil info@pria.ee.

Peale abikõlblike kulutuste tegemist esitage PRIA-le tegevuse elluviimist või investeeringu tegemist tõendavad dokumendid kuni neljas osas ühe projektitaotluse kohta kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Kuludeklaratsiooni täites pidage silmas järgnevat:

- Märkige kuludeklaratsioonile taotleja nimi, registrikood ja taotluse viitenumber.
- Vastavasse lünka kuludeklaratsioonil märkige kindlasti, mitmenda kuludeklaratsiooni käesoleva taotluse kohta esitate ja selle kuludeklaratsiooniga esitatav maksenõude abikõlblik summa.
Süinkohal pidage mees, et kuludokumente on teil võimalik esitada kuni neljas osas. Tehtud investeeringu või tegevuse maksumus märkige käibemaksuta, kui käibemaks ei ole toetatav, ja käibemaksuga, kui käibemaks on toetatav.
- Kui esitate korraga makset tõendavaid dokumente mitme investeeringuobjekti kohta, siis märkige kõik esitatavad dokumendid ühele kuludeklaratsioonile.
- Tehke rist kasti „lõplikult“, kui saadate kuludeklaratsiooniga:
  - korraga kogu projekti investeeringut või tegevust tõendavad dokumendid;
  - projekti viimase osa teostamist tõendavad dokumendid.

- Tehke rist kasti “osaliselt”, kui esitate kuludeklaratsiooniga projekti osaliselt teostamist tõendavad dokumendid.
- Kui kogu projekti või selle osa maksumus, mille kohta esitate kuludeklaratsiooni, on võrreldes taotluses esitatud investeeringu või tegevuse maksumusega muutunud, märkige investeeringu või tegevuse uus maksumus ning muutumise põhjus kindlasti ära ka kuludeklaratsioonil.

Kuludeklaratsiooni täitmise juhendi leiata [PRIA kodulehelt](#). Osaliselt tasutud kuludokumentide korral peavad olema kuludeklaratsioonil täidetud ka punktid 2.1 - 2.3.

Investeeringut või tegevust tõendavad dokumendid

Kuludeklaratsioon esitatakse seireandmete kogumise eesmärgil esmalt kohalikule tegevusgrupile. Seejärel esitatakse kuludeklaratsioon PRIA-le. Kui kuludeklaratsioonil puudub vastav kohaliku tegevusgrupi mäрге selle kohta, et projektitoetuse taotleja on esitanud kuludeklaratsiooni kohalikule tegevusgrupile seireandmete kogumiseks, on PRIA õigus jätta selline kuludeklaratsioon vastu võtmata.

Pärast tegevuse elluviimist või investeeringu teostamist tuleb PRIA-sse esitada kuludeklaratsioon koos ära kirjadega kõikidest vajalikest dokumentidest, sealhulgas:

1. Hankija poolt taotlejale väljastatud arve või arve-saatelehe ära kiri

Arvel peavad olema järgmised „Käibemaksuseaduses“ ja „Raamatupidamise seaduses“ nõutavad andmed:

- müüja nimi, aadress ja registreerimisnumber või isikukood ning käibemaksukohustuslasena registreerimise number;
- arve number ja väljastamise kuupäev;
- ostja nimi ja aadress;
- kauba või teenuse nimetus, kogus, hind ning kaupade ja teenuste kogumaksumus ilma käibemaksuta ja koos käibemaksuga käibemaksumäärade lõikes;
- kauba või teenuse maksustatav väärtus, juhul kui see erineb eelmises punktis nimetatud hinnast;
- käibemaksusumma käibemaksumäärade lõikes;
- kauba väljastamise või teenuse osutamise kuupäev, juhul kui see erineb arve väljastamise kuupäevast;
- arve vastuvõtja (toetuse saaja) allkiri. („Raamatupidamise seadus“: *majandustehingut kirjendavat raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri (allkirjad), mis kinnitab (kinnitavad) majandustehingu toimumist*). Kontrollige, et arve oleks matemaatiliselt korrektne.

2. Maksekorralduse ära kiri või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte, mis kinnitab arve või arve-saatelehe eest tasumist.

Maksekorralduse selgituse lahtrisse märkige tasutava arve või arve-saatelehe number ja hankija poolt arve väljastamise kuupäev. Kulutus peab olema tehtud taotleja poolt, seega peab maksekorraldusel olema maksjaks kindlasti taotleja. Arve eest peab tasuma pangäulekandega. Sularahamaksed ei ole abikõlblikud ja selle eest toetust välja ei maksta.

3. Kui investeeringuobjektiks on ehitis, siis osutatud teenuse või tehtud töö või müüdüd kauba üleandmist-vastuvõtmist tõendava dokumendi ära kiri, mille on koostanud see isik, kellelt taotleja tellis teenust või tööd või ostis kaupa.

Tööde üleandmise-vastuvõtmise akt peab olema allkirjastatud kahepoolset, st nii tööde üleandja kui ka vastuvõtja poolt ning aktil peab kajastuma ka üleandmise-vastuvõtmise kuupäev.

4. Ehitise puhul ehitisluba või kohaliku omavalitsusüksuse kirjalik nõusolek ja kasutusluba, kui see on nõutav „Ehitusseaduse“ kohaselt.

Ehitise valmimise järel kontrollitakse ehitise vastavust ehitusloale ja –projektile. Ehitise valmimisel peab olema ka kasutusluba.

5. Koolituse, seminari, infopäeva või muu ürituse korral päevakava ja osavõtjate nimekiri, millel on märgitud osalejate kontaktandmed ja allkirjad. Koolituse korral osalejate isikukoodid ning juhul kui koolitus on käsitatav vähese tähtsusega abina, siis ka juriidilise isiku registrikood.

6. Vabatahtliku tasustamata töö korral peab olema täidetud päevik, milles kajastatakse töö kirjeldus, tehtud töö maht, töö tegemise aeg, tehtava töö ühiku hind, töö tegija nimi koos allkirjaga ja töö tegemiseks kulunud aeg.

Päevik peab olema allkirjastatud töö tegija ja projektitoetuse taotleja poolt.

7. Tööleping, töövõtuleping või käsundusleping.
8. Töötasu maksmist ja töötasuga kaasnevate maksude maksmist tõendav maksekorraldus, arvelduskonto väljavõte või väljatrükk.
9. Väljavõte palgalehest, millelt on näha töötaja ja tema tööandja nimi, töötajale arvatud töötasu ning sellest kinnipeetud maksud ja muud kinnipidamised ning makstud töötasu netosumma ja haigushüvitise tööandjapoolne osa.
10. Tööajatabel juhul, kui kohaliku tegevusgrupi toetuse saaja töötaja täidab kohalikus tegevusgrupis lisaks kohaliku tegevusgrupi toetuse raames tehtavale tööle ka muid ülesandeid.
11. Lähetusse saatmise korraldus, lähetuskulude aruanne koos majutus- ja sõidukulude dokumentide ja päevarahade arvestusega, lähetuskulude maksmist tõendav maksekorraldus, arvelduskonto väljavõte või väljatrükk ning kokkuvõte lähetuse tulemustest.

Lisaks alg- ja maksmist tõendavatele dokumentidele tuleb esitada kokkuvõte lähetuse tulemustest. Kokkuvõttesse tuleb märkida vastuvõtja organisatsiooni nimi ja nende isikute kontaktandmed, kes vastuvõtja organisatsiooni poolt on programmi eest vastutavad. Õppereiside jms korral võib PRIA küsida muuhulgas ka õppereisil osalejate nimekirja, õppereisi programmi, detailsemat informatsiooni iga osaleja transpordi- ja majutuskulude kohta, samuti kutset, kui osaletakse konverentsil, seminaril vms üritusel jne.

12. Mootorsõiduki kasutamist tõendavad dokumendid, sealhulgas sõidupäevik odomeetri alg- ja lõppnäidu, lähte- ja sihtpunkti andmetega sõidu kuupäeva, eesmärgi ja läbisõidu kohta ja sõiduki omaniku kohta ning sõiduki registreerimistunnistuse ärakiri.

Mootorsõiduki kasutamist tõendavad dokumendid on sõidupäevik andmetega sõidu kuupäeva, marsruudi, eesmärgi ja läbisõidu kohta, andmed sõiduki omaniku kohta, registreerimistunnistuse ärakiri. Sõidupäevikus peab olema kirjas ka odomeetri alg- ja lõppnäit ning lähte- ja sihtpunkt võimaldamaks PRIA kohapealsete kontrollide käigus näitude õigsust kontrollida.

Kui sõiduk kuulub eraisikule või teisele asutusele, st mitte toetuse saajale, ja sõiduki kasutaja on registreerimistunnistusel omaniku või kasutajana märgitud, siis esitatakse sõiduki registreerimistunnistuse ärakiri. Kui registreerimistunnistusel vastavat märget ei ole, siis tuleb lisaks esitada sõiduki kasutamiseõigust tõendava volikirja ärakiri. Sõidukulude hüvitamise määr on kuni 0,26 eurot (4 krooni) sõidetud kilomeetri kohta.

Investeeringut tõendavad dokumendid kapitalirendi (liisingu) kasutamise korral

Investeeringu tegemisel võite kasutada „Krediidiasutuste seaduse“ alusel ja korras tegutseva krediidiasutuse või tema konsolideerimisgruppi kuuluva finantseerimisasutuse teenust, mille kontaktandmed leiate Finantsinspektsiooni kodulehelt (<http://www.fi.ee/?id=286>).

Kui teete oma investeeringu kapitalirendi tingimustel liisingufirma kaudu, on nõuded investeeringut tõendavatele dokumentidele mõnevõrra erinevad.

Kapitalirendi (liisingu) korral on investeeringut tõendavad dokumendid järgmised:

1. Hankija poolt liisingufirmale väljastatud arve või arve-saatelehe ärakiri;
Ärakirjal peavad olema eelmises peatükis nimetatud „Käibemaksuseaduses“ ja „Raamatupidamise seaduses“ nõutavad rekvisiidid.
2. Arve või arve-saatelehe tasumist kinnitav maksekorralduse ärakiri või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte, mis kinnitab arve või arve-saatelehe eest tasumist;
Maksekorraldus, millega liisingufirma on tasunud hankijale tema väljastatud arve eest.

3. Liisingufirma ja taotleja vahelise kapitalirendilepingu ära kiri koos lepingu juurde kuuluva maksegraafiku ära kirjaga. Liisingulepingu maksegraafik ei tohi olla pikem kui 60 kuud (järelvalveperiood).

MAKSENÕUDE KONTROLL

Kõikide maksenõuete suhtes teostatakse PRIAs halduskontrollid, mis hõlmavad kõiki võimalikke ja asjakohaseid haldusmeetmetega kontrollitavaid üksikasju. Kontrollitakse kaasfinantseeritavate toodete või teenuste tarnimist, taotletavate kulutuste reaalsust, lõpetatud tegevust võrreldes tegevusega, millele toetusetaotlus esitati ja toetust anti.

Kui teie kuludeklaratsiooniga esitatavates dokumentides on puudusi või vigu, tehakse teile järelepärimine. Kuna toetuse väljamaksmine toimub kolme kuu jooksul alates korrektsete dokumentide laekumisest PRIAsse, siis järelepärimine võib lükata toetuse väljamakse tähtaega edasi. Seega olge investeringu või tegevuse tegemist tõendavate dokumentide saatmisel tähelepanelik, et kõik vajalikud dokumendid saaksid saadetud ja oleksid korrektselt vormistatud.

INVESTEERINGU TEOSTAMISE KONTROLL

Enne toetuse lõplikku väljamaksmist kontrollib PRIA vähemalt üks kord investeringu elluviimist kohapeal. Sõltuvalt osamaksete arvust ja investeringu olemusest võib kontroll toimuda ka mitmel korral. Kontrolli käigus veendutakse, et investering oleks tehtud taotluses näidatud mahus ja kujul. Samuti kontrollitakse PRIAsse esitatud investeringut tõendavaid dokumente.

Lisaks PRIAsse esitatud investeringut tõendavatele dokumentidele kontrollitakse kohapeal ehitustööde korral ehituspäevikut, kaetud tööde akte ning nende vastavust hinnapakkumuses kajastatud töödele.

Kontrolli aeg lepitakse teiega eelnevalt kokku. Kontrolli hõlbustamiseks on soovitatav, et kohal oleks ka kontrollitava ettevõtte/asutuse/ühingu raamatupidaja. Kontrolli lõppedes täidab inspektor kontrollakti, mille allkirjastavad mõlemad pooled. Taotleja poolt peab alla kirjutama allkirjaõiguslik isik.

Vajadusel võib inspektor nõuda kontrolli käigus täiendavaid dokumente. Need võivad olla näiteks ehitise kasutusluba, välisõhu saasteluba, vee erikasutusluba, jäätmeluba, maavara või maa-ainese kaevandamisluba või muud vajalikud load või tõendid.

Koolituse, seminari, infopäeva või muu ürituse toimumisest peab PRIAt ja kohalikku tegevusgrupp ette teavitama vähemalt 7 tööpäeva ning vabatahtliku tasustamata töö tegemisest peab teavitama ette 4 tööpäeva, kuna eelpool nimetatud ürituste ja vabatahtliku tasustamata töö raames teostab PRIA pistelist kohapealset kontrolli.

Kui kontrolli käigus leitakse puudus, mida on võimalik mõistliku aja jooksul kõrvaldada, siis tehakse toetuse saajale ettekirjutus ning toetust enne selle täitmist välja ei maksta. Kui leitud puudust ei ole võimalik kõrvaldada, siis toetust välja ei maksta.

VÄHENDAMINE JA VÄLJAARVAMINE

Kui maksenõude ja/või investeeringu teostamise kontrolli tulemusena leitakse, et toetuse saaja esitatud maksenõude summa ületab tegelikku abikõlblikku toetusesaajale makstavat summat, vähendatakse toetusesaajale makstavat summat omakorda esitatud ja abikõlblike summade vahe võrra.

Näiteks on esitatud maksenõue ehk kuludeklaratsioon summas 1000 eurot (15646,60 krooni), millelt toetuse väljamakse oleks summas 900 eurot (14081,94 krooni, toetuse määr 90%).

Kontrollimisel leitakse, et tegelikult sisaldab maksenõue abikõlblikke kulusi ainult 800 euro (12517,28 krooni) ulatuses. Seega ei ole abikõlblik osa maksenõudest $1000 - 800 = 200$ eurot (3129,32 krooni). Reaalne väljamakstav toetuse summa on seega 720 eurot ($1000 - 200$ (mitteabikõlblik osa) = 800 eurot korrutatud toetuse määraga, $800 * 90\% = 720$ eurot, 11 265,55 krooni).

Vähendamise arvelt ($900 - 720 = 180$ eurot, 2816,39 krooni) ei saa hiljem esitada uusi abikõlblikke kulusi.

Vähendamise nõue on kirjeldatud [Euroopa Komisjoni määruses \(EÜ\) nr 1975/2006](#) artiklis 31.

Kui leitakse, et toetusesaaja on tahtlikult esitanud valeandmeid, siis antud taotluse alusel toetust ei maksta ning juba välja makstud summad nõutakse tagasi. Lisaks arvatakse toetusesaaja välja sama meetme alusel toetuse saamisest kõnealusel EAFRD aastal ning sellele järgneval EAFRD aastal.

EAFRD aasta on 16. oktoobrist kuni järgmise aasta 15. oktoobrini.

TOETUSE VÄLJAMAKSMINE

Nõuetekohaste investeeringut või tegevust tõendavate dokumentide esitamisest kuni väljamakse tegemiseni võib minna aega kuni 3 kuud. Järelepärimine võib väljamakse tähtaega edasi lükata.

Kõik arveldused toimuvad ainult pangaülekannetega.

Kui investeeringu teostamise kontrolli tulemus on positiivne, siis koostab PRIA toetuse väljamaksmise käskkirja, valmistab ette maksekorralduse ja saadab selle Rahandusministeeriumi riigikassa osakonda e-Riigikassasse ülekande tegemiseks. Toetussumma kantakse teie pangaarvele. Kui olete teinud investeeringu liisingu abil, kantakse toetus otse liisingufirma arveldusarvele.

Palun hoolitsege varakult selle eest, et kliendiregistris olev info oleks õige, vastasel korral ei pruugi toetus laekuda teie soovitud arveldusarvele. Kõik muudatused peaksid olema [kliendiregistris](#) tehtud vähemalt nädal enne makse saamist.

Tundke huvi selles vastu, et liisingufirma vähendaks liisingufirma arveldusarvele laekunud toetussumma võrra teie järgnevate perioodide väljaostumakseid.

Toetuse summa kantakse pangaarvele, mis on registreeritud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris teie esitatud avalduse alusel.

JÄRELKONTROLL

Eesmärgiga tagada saadud toetuse sihipärane kasutamine, teeb PRIA veel viie aasta jooksul pärast toetuse väljamaksmist investeeringutoetuste osas järelkontrolle. Järelekontrollid tehakse valimi alusel.

Järelekontrollist informeeritakse toetuse saajat samamoodi nagu eelnevate kontrollide korral. PRIA inspektor kontrollib investeeringuobjekti olemasolu ja sihipärast kasutamist ning teiste institutsioonide ja ametite koostatud akte ja lube.

Korruptsiooni ja vigade vältimiseks kontrollitakse ka PRIA teenistujate tööd. Seega võib juhtuda, et teid ja teie investeeringut kontrollitakse mitu korda. Kontrollijateks võivad olla PRIA teenistujad (nt inspektori läbiviidud eelkontrolli teeb teistkordselt üle PRIA keskuse ametnik), Riigikontroll, Euroopa Komisjoni audiitorid või muud selleks volitatud ametnikud.

NÕUDED TOETUSE SAAJALE

Toetuse saaja on kohustatud:

- investeeringuobjekti säilitama ja sihipäraselt kasutama vähemalt viie aasta jooksul arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- saadud toetusraha mittesihipärase kasutamise korral PRIA nõudmisel tagasi maksuma;
- võimaldama teostada järelevalvet toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle.

Lisaks peab toetuse saaja PRIAt teavitama alates taotluse esitamisest kuni viie aasta möödumiseni arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest:

- oma postiaadressi või kontaktandmete muutumisest;
- ettevõtja ümberkujundamisest, ühinemisest või jagunemisest ning ettevõtte või selle osa üleminekust;
- mittetulundusühingu või sihtasutuse ühinemisest, jagunemisest või lõpetamisest;
- seltsingu lõppemisest;
- kohaliku omavalitsusüksuste ühinemisest;
- ning PRIAlt kirjalikult nõusoleku saamiseks
  - tegevuse või investeeringuobjektiga seotud muudatusest
  - toetuse saamise või toetuse kasutamisega seotud muust asjaolust, mille tõttu taotluses esitatud andmed ei ole enam täielikud või õiged.

Oluline on Leader-meetme raames rahastatud projekti puhul tähistamine. Objekt peab olema tähistatud Eesti Leader logo, Euroopa Liidu embleemi ja Euroopa Liidu Leader logoga. Vt lk 19.

TOETUSE TAGASINÕUDMINE

Toetus kuulub tagasinõudmisele juhul, kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et investeeringuobjekti ei ole säilitatud ja sihipäraselt kasutatud, toetuse saaja on esitanud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid või takistab kontrollimist, investeeringuobjekt on hävinud toetuse saaja süül, toetuse saaja on jätnud tähtaegselt täitmata järelevalveametniku ettekirjutuse toetuse ebaõige kasutamise rikkumise lõpetamiseks, edasiste rikkumiste ärahoidmiseks ja rikkumisega tekitatud tagajärgede kõrvaldamiseks, toetuse saaja ei ole lõpetanud investeeringu elluviimist täies mahus (eesmärk jääb täitmata) või ilmneb tagantjärgi mõni asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud.

Sellisel juhul teeb PRIA toetuse tagasinõudmise otsuse. Selgituse, kuidas toimida siis, kui teile on saadetud käskkirja väljavõtte toetuste tagasinõudeotsusega, leiate PRIA kodulehelt aadressil

www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/volad_ja_tagasinouded/.

SALDODE KONTROLLIMINE

Majandusaasta lõppedes saadetakse saldokinnitused nendele toetuse saajatele, kelle suhtes on PRIA-l kohustusi või nõudeid ning kelle summaarne kliendipõhine nõue või kohustus on suurem kui 639,12 eurot (10 000 krooni). Saldokinnitused võimaldavad taotlejatel kontrollida aasta lõpu seisuga kohustuste või nõuete saldot ja lahknevuste korral selgitada välja erinevused.

Saldokinnitused postitatakse hiljemalt 31. jaanuaril ning vastuseid ootab PRIA faksi või posti teel tagasi kümne päeva jooksul.

TOETUSE MÄÄRAD

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
	LEADER määrusest	Kuni 90%	Kuni 60% Mootorsõiduki ostmine kuni 40%	Kuni 90%	Kuni 100%
		Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			Toetussumma kuni 10 000 eurot (156 466 krooni) projekti kohta, investeeringud ei ole abikõlblikud
		Toetussumma kuni 200 000 eurot (3 129 320 krooni) taotluse kohta välja arvatud III telje toetused, kus on 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot (3 129 320 krooni)			
	1. telg				
111	Kutseõppe- ja teavitamismeet-med (sh teadustulemuste ja uudsete tavade levitamine) põllumajandus- ja toidusektori ning metsandussektoriga seotud isikutele;	Taotlejat ei ole nimetatud, sihtgrupp põllumajandus-, toiduaine- ja metsandussektoris osalejad			
		MTÜ, SA kuni 90% kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60% kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90% kuni 200 000 eurot	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot
112	Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine;		Põllumajandustootjale kuni 55 000 eurot toetusmääraga kuni 60%		
113*	Põllumajandustootjate ja põllumajandusettevõtete töötajate ennetähtaegne		Kuni 18 000 eurot aastas üleandja kohta, kuni 180 000 eurot üldsummas üleandja kohta, kuni		

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
	pensionile jäämine		4000 eurot töötaja kohta aastas, kuni 40 000 eurot üldsummat töötaja kohta, toetusmäär kuni 60%		
114	Nõuandeteenuste kasutamine põllumajandustootjate ja metsa valdajate poolt		Kuni 60%, kuni 1500 eurot nõuandeteenuse kohta		
115	Põllumajandusettevõtete juhtimis-, asendus- ja nõuandeteenuste ning metsanduse nõuandeteenuste loomine		Kuni 60% kuni 200 000 eurot (kulude katmine maksimaalselt 5 aasta jooksul, mis peab vähenema järk-järgult)		
121	Põllumajandusettevõtete moderniseerimine		<p>Kuni 60% kui ettevõtja on noor (FIE ise või OÜ kõik osanikud) ja investeeringuobjekt läheb ebasoodsasse piirkonda.</p> <p>Kuni 50% kui ettevõtja on noor ja investeeringuobjekt ei lähe ebasoodsasse piirkonda või kui ettevõtja ei ole noor ja investeeringuobjekt läheb ebasoodsasse piirkonda.</p> <p>Kuni 40% kui ettevõtja ei ole noor ja investeeringuobjekt ei lähe ebasoodsasse piirkonda.</p> <p>Toetussumma kuni 200 000 eurot</p>		

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
122	Metsade majandusliku väärtuse parandamine	Kuni 60% või 50% sõltuvalt piirkonnast, toetusmäär kuni 200 000 eurot			Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
123	Põllumajandustoodetele ja metsasaadustele lisandväärtuse andmine	Kuni 50% mikroettevõtetel ja VKEdel sõltuvalt piirkonnast, toetussumma kuni 200 000 eurot			
124	Põllumajandus- ja toidusektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamise alane koostöö;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
		MTÜ, SA kuni 90% kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60% kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90% kuni 200 000 eurot	
125	Põllumajanduse ja metsanduse arengu ja kohanemisega seotud infrastruktuuri parandamine ja arendamine;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
		MTÜ, SA kuni 90% kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60% kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90% kuni 200 000 eurot	
126*	Loodusõnnetustes kahjustatud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamine ja asja-kohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtmine;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
		MTÜ, SA kuni 90% kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60% kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90% kuni 200 000 eurot	
131*	Põllumajandustootjate abistamine kohanemisel ühenduse õigusaktidel		Kuni 10 000 eurot aastas kuni 60% ettevõtte kohta (maksimaalselt viie		

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
	3. telg				
311	Mitmekesistamine mittepõllu-majandusliku tegevuse suunas;	Toetuse saaja on põllumajandustootja või põllumajandustootja pereliige (member of the household). Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot		Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
312	Mikroettevõtete rajamis- ja arendamistoetus;		Taotlejaks saab olla mikroettevõtte kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot		
313	Turismi soodustamine;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
321	Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
		taotlejale kuni 200 000 eurot		taotlejale kuni 200 000 eurot	
322	Külade uuendamine ja arendamine	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
323	Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
331*	Koolitus ja teavitamine 3. teljega hõlmatud valdkondades tegutsevatele ettevõtjatele;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud

Kood		MTÜ, SA	Ettevõtja	KOV	Seltsing
341*	Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada;	Infrastruktuuriinvesteering kuni 60%			Seltsing kuni 100% kuni 10 000 eurot, investeeringud ei ole lubatud
		MTÜ, SA kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	Ettevõtja kuni 60%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	KOV kuni 90%, 3 aasta jooksul vähese tähtsusega abi toetus ühele taotlejale kuni 200 000 eurot	

Euro kurss 15,6466 krooni

VKE – väike ja keskmise suurusega ettevõtte

* selle koodi kohta puudub põllumajandusministri rakendusmäärus

PROJEKTITOETUSE TAOTLUSE MENETLEMISE SKEEM

